

Pojem: Umělecké dílo

Najít jednoznačnou obecně platnou definici uměleckého díla v dnešní době, kdy je za umělecké dílo možno považovat prakticky cokoliv, co bylo v uměleckých kruzích za umělecké dílo označeno, je velmi problematické.

Definice uměleckého díla dle učebnice pro SŠ zní:

Umělecké dílo

-zachycuje subjektivní pohled umělce, který nám tento svůj pohled zprostředkovává

-vnímáme jako reálnou věc, kterou si uvědomujeme jako umělecké dílo

-se chová jako zvláštní druh znaku, který nám předává určité informace (důležité je nejen to, co nám umělecké dílo ukazuje, ale i jak) každé umělecké dílo vyvolává emoce, které se jako specifické subjektivní prožitky projevují jako strach, hněv, soucit, láska, hrdost, stud, pocit viny, nenávisť, humor, pocit krásna, vznešeného, tragického.¹

Podle docenta Jiřího Kulky definice zní:

Umělecké dílo je nepochybně systémovým fenoménem, jehož ustrojení odpovídá možnostem lidské senzuality, racionality i emocionality. Je esteticky uspořádaným tvarem, specifickým sdělením a mnohovýznamovým zážitkem. Možnosti jeho morfologie jsou nekonečné a jejich ohraničenost je dána zase jen dispozičními možnostmi lidského ducha.²

Dle studie Definovat umění historicky od Jerrolda Levinsona zní definice takto:

x je uměleckým dílem = x je předmět, který osoba nebo osoby mající na něj příslušné vlastnické právo nepřechodně zamýšlí tak, aby byl vnímán jako umělecké dílo, tj. vnímán způsobem (či způsoby), jakým se správně (nebo standardně) vnímala předcházející umělecká díla.³

¹ ZUBLÍKOVÁ, Z. DRÁBKOVÁ, R. Společenské vědy v kostce pro střední školy. s. 6

² KULKA, Jiří, Psychoanalýza umění v perspektivě sémiopsychologie, Arcana [online]

³ LEVINSON, Jerrold, Definovat umění historicky, Aluze [online]

Gotické umění - katedrály

Když vstoupím do gotické katedrály, uchvátí mne neskutečný úžas. Mám pocit, že v té monumentální kráse moje duše vzlétá a pojímá do sebe tu neskutečnou vznešenost, která je z ní cítit. Jak toho efektu dokázali mistři ve středověku docílit? Jaké byly změny z předchozího románského slohu?

Proměna z románského slohu byla zcela zásadní. Románský kostel je v podstatě interní a má silné zdi. Jen váhavě připouští v těchto zdech malá okna a dveře.⁴ Gotická katedrála je naproti tomu plná světla, velkých oken, jednotného prostoru a místo románských vodorovných linií se zde klade důraz na linie vertikální. Tato změna byla docílena žebrovou křížovou klenbou a lomeným obloukem, který na rozdíl od románské valené klenby snížil tlak zdí. Gotika dokázala do žeber soustředit nosnou klenbu a díky tomu stavět štíhlejší sloupoví. Zdivo mezi sloupy a pilíři ztratilo svůj nosný smysl a mohla v něm vznikat velká a zdobná okna. Gotika vysunula podpůrný systém mimo vlastní stavbu – ven.⁵

Když uvážíme, že gotické katedrály byly stavěny ve středověku za pomoci soudobých nástrojů a dřevěného jeřábu na lidský pohon, je zcela neuvěřitelné, že tyto stavby mohly dosahovat až padesáti metrů. Jen stěží si dovedeme představit pocit, který tyto budovy vyvolávaly v těch, kdo znali jen těžké a ponuré stavby románského slohu. Nové katedrály poskytovaly věřícím pohled do jiného světa. Všechno, co bylo těžké, pozemské a všední, bylo odstraněno.⁶

Změna neprobíhala pouze v architektuře, ale také v sochařství. Stejně jako románské sochařství, bylo i to gotické vázáno na architekturu. Nicméně v gotice již sochaři opouštěli strnulost výrazu a vdechovali svým sochám život. Sochy zdobily hlavně portály, které byly souvislým programem výpravnych a symbolických biblických vyobrazení.⁷

Zcela zásadní vliv na celkový dojem vnitřního prostoru katedrály mají barevná okna – vitraje. Proniká jimi světlo, které po dopadení na barevnou plochu nádherně září a tím vytváří specifické efekty, které vyvolávají nadpozemský dojem. Vitraje měly i nepopiratelnou didaktickou funkci, takže zobrazená témata na nich musela být srozumitelná.⁸ Témata byla samozřejmě náboženského charakteru. Vitraje v podstatě vyprávěly a dosud vypráví biblické příběhy. Ve středověku se věřilo, že barva a světlo představují přítomnost Boha a pomáhají při probouzení a upevňování víry.⁹

Vnitřní stěny katedrál byly omítnuty a zdobily se nástěnými malbami. Sice to tak nevypadá, ale středověk měl barvy ve velké oblibě. V dnešní době si při pohledu na stěny katedrály stěží představíme, jak vypadaly původně. Ve většině katedrál vidíme jen holé omítnuté zdi s nástěnými obrazy. Přitom malba někdy pokrývala všechny plochy chrámu, dokonce i pilíře. V každé části chrámu se používaly jiné biblické náměty.¹⁰

Shrnula jsem do hlavních bodů zásadní inovace, které gotika oproti předchozímu slohu do architektury přinesla. Všechny tyto skutečnosti mají vliv na to, proč gotické katedrály vnímáme jako něco velkolepého a neskutečného. Troufám si říci, že žádný další sloh gotiku nepřesáhl. Výška interiéru, nádherná klenba, obrovská okna s vitrají, zdobné portály...

Prostě vše co ke gotice patří. Gotické katedrály vnímám jako nejkrásnější architekturu všech dob. Je to pro mne komplexní umělecké dílo. Dýchá tam na mne čistá boží jsoucnost. Oslava Boha, jeho utrpení a vykoupení táhnoucí se do výše.

⁴ RAEBURN, Michael a kol. Dějiny architektury. 1993. Str.104.

⁵ HORA, Roman R. Gotický stavební sloh. 2007. Drakkar [online]

⁶ GOMBRICH, E. H. Příběh umění. 1992. s. 153

⁷ RAEBURN, Michael a kol. Dějiny architektury. 1993. s. 104

⁸ Svět umění. 2002. s. 69

⁹ RAEBURN, Michael a kol. Dějiny architektury. 1993. s. 106

¹⁰ Svět umění. 2002. s. 68

Použité zdroje:

ZUBÍKOVÁ, Z. DRÁBKOVÁ, R. *Společenské vědy v kostce pro střední školy*. 1.vyd. Praha : Fragment, 2007. 188 s. ISBN 80-253-0190-7.

KULKA, Jiří, Psychoanalýza umění v perspektivě sémiopsychologie, Arcana [online] 2003 [cit. 1.1.2013] Dostupné z : <http://www.arcana.cz/texty/problemy-teorie-umeni-a-estetiky/ustrojenost-umeleckeho-dila/>

LEVINSON, Jerrold, Definovat umění historicky, Aluze [online]. 2008, č.3 [cit.1.1.2013] Dostupné z : http://www.aluze.cz/2008_03/07_studie_levinson.php, ISSN 1803-3784

RAEBURN, Michael a kol. *Dějiny architektury*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1993. 317 s. ISBN 80-207-0185-0

HORA, Roman R. Gotický stavební sloh. Drakkar [online] 2007 [cit. 1.1.2013] Dostupné z: <http://drakkar.rpgplanet.cz/historie-a-realita/goticky-stavebni-sloh>

GOMBRICH, E.H. *Příběh umění*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1992. 558 s. ISBN 80-207-0416-7

Svět umění : umělci, směry a slohy. [Ze španělského originálu ... přeložil Jan Schejbal, Marie Jungmannová]. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2002. 384 s. ISBN 80-242-0853-9.